

Spelling

in de lift adaptief

HANDLEIDING

niveau 3

niveau

7

8

5

6

3

4

1

2

Spelling

in de lift adaptief

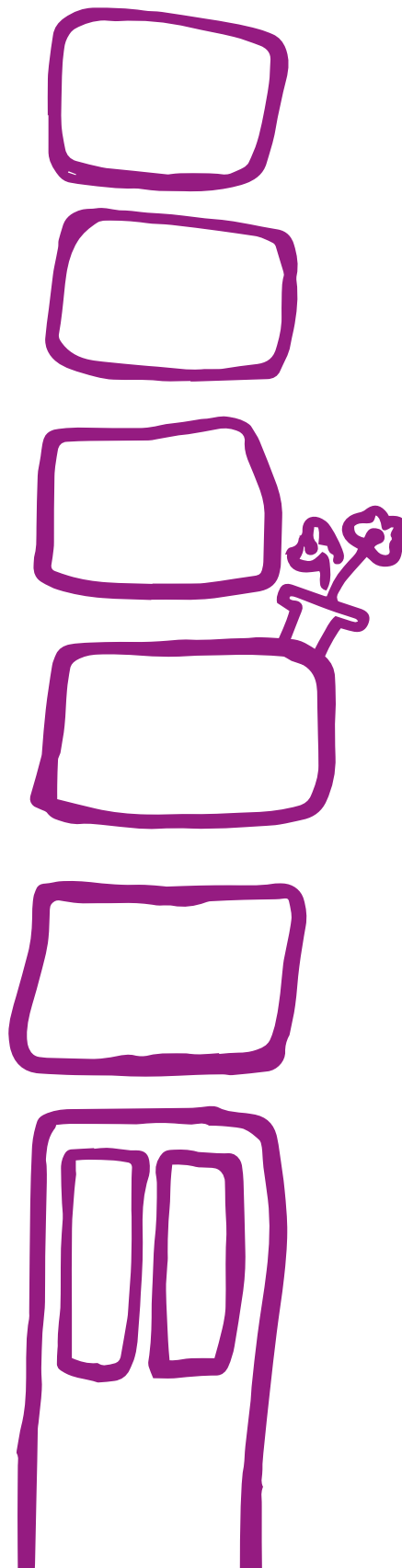
handleiding niveau 3

combinaties van drie of meer medeklinkers

ng – nk

f – v

s – z

Inhoud

1 Doelstellingen	5
1.1 Algemene doelstellingen	5
1.2 Doelstellingen van niveau 3	5
2 Opbouw	7
2.1 Beginsituatie vaststellen	7
2.2 Evaluatie	7
3 Didactiek	9
3.1 Leerinhouden	9
3.2 Leerprincipes	10
3.3 Werkvormen	12
3.4 Aanwijzingen per bladzijde, algemeen	13
3.5 Aanwijzingen per bladzijde, specifiek	14
4 Dictees	25
4.1 Controledictees	25
4.2 Einddictees	29
5 Woordenlijsten	33

1 Doelstellingen

1.1 Algemene doelstellingen

Het werkboek niveau 3 is een onderdeel van de methode *Spelling in de lift*. Met deze methode leren leerlingen de schrijfwijze van veelvoorkomende Nederlandse woorden. Het is van belang dat leerlingen de woorden die ze leren niet alleen goed schrijven in de spellinglessen, maar dat ze die kennis ook gaan gebruiken in hun spontane schriftelijke taalgebruik. Hiervoor zijn speciale oefeningen opgenomen. Voor een verdere toelichting van de algemene doelstellingen kun je de Algemene Inleiding raadplegen.

1.2 Doelstellingen van niveau 3

Op dit niveau wordt de schrijfwijze aangeleerd van veelvoorkomende woorden die bestaan uit één klankgroep en in één van de volgende vier spellingcategorieën thuishoren:

- een combinatie van drie of meer medeklinkers
(bijvoorbeeld: schaatst, herfst, sproet);
- ng – nk (bijvoorbeeld: bang, bank);
- f – v (bijvoorbeeld: dief, vis);
- s – z (bijvoorbeeld: poes, zes).

2 Opbouw

2.1 Beginsituatie vaststellen

Stel op basis van afgenomen toetsen de beginsituatie van de leerling vast. Sluit bij het kiezen van oefenstof aan op de vastgestelde beginsituatie en kies die spellingcategorieën waarop de leerling meer oefening nodig heeft. Ga samen met de leerling aan de slag met de desbetreffende spellingcategorieën.

Het is dus zeker niet zo dat de leerling alle opdrachten uit het werkboekje van niveau 3 moet maken. Het mag natuurlijk wel, want extra oefening kan nooit kwaad.

In deze handleiding staan per bladzijde van het werkboek instructies en aanwijzingen bij de opdrachten. Daarnaast vind je bij verschillende bladzijden auditieve oefeningen die je samen met de leerling kunt doen. In hoofdstuk 3 vind je hoe deze zijn aangegeven, in zowel de handleiding, als in het werkboek.

2.2 Evaluatie

Tussen de verschillende oefeningen door, zijn controledictees voorhanden om na te gaan waar de leerling zich op dat moment in zijn leerproces bevindt. Aan het eind van iedere spellingcategorie vind je een einddictee. Dit kun je naast het controledictee en de gemaakte opgaven leggen om de voortgang van de leerling inzichtelijk te maken.

Zowel aan het controledictee, als aan het einddictee hangen geen normeringen.

3 Didactiek

3.1 Leerinhouden

In het werkboek vind je de volgende categorieën:

1 Combinaties van drie of meer medeklinkers

mmmkm(m)-woorden

Het gaat met name om spr- of str- aan het begin van een woord
sch(r)

(blz. 4 t/m 7)

(blz. 8 t/m 11)

m(m)kmmm-woorden

Het gaat met name om:

-fst, -gst, -nst, -rst, -tst aan het eind van een woord

(blz. 12 t/m 15)

de resterende combinaties van drie of meer medeklinkers
en herhaling.

(blz. 16 t/m 20)

2 ng – nk

woorden met ng

(blz. 22 t/m 24)

woorden met nk

(blz. 25 t/m 27)

woorden met ng of nk door elkaar

(blz. 28 t/m 30)

3 f – v

woorden met f

(blz. 32 t/m 34)

woorden met v

(blz. 35 t/m 37)

woorden met f of v door elkaar

(blz. 38 t/m 40)

4 s – z

woorden met s

(blz. 44 t/m 46)

woorden met z

(blz. 47 t/m 49)

woorden met s of z door elkaar

(blz. 50 t/m 53)

3.2 Leerprincipes

Voor een algemene toelichting op de verschillende leerprincipes kun je hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding lezen. Hieronder wordt besproken hoe deze leerprincipes op niveau 3 plaatsvinden.

Oriënteren

De woorden van niveau 3 vallen, met uitzondering van de combinatie sch-, onder de hoofdregel van de Nederlandse spelling, die voor de leerlingen als volgt vertaald is:

‘Je schrijft het woord zoals je het hoort.’

Ook op niveau 3 wordt door middel van auditieve oefeningen aandacht besteed aan de elementaire spellinghandeling. De leerlingen leren om goed naar een woord te luisteren en het goed na te zeggen. Zij leren een woord auditief te analyseren en vervolgens de klanken in de juiste volgorde in letters om te zetten. De nadruk ligt hierbij op de aan te leren medeklinkers en medeklinkercombinaties.

In tegenstelling tot niveau 1 en 2 worden de lange klanken en tweetekensklanken nu niet meer in een langer hokje genoteerd dan de korte klanken en medeklinkers. Op niveau 3 wordt in de oefeningen gebruik gemaakt van hoofdletters, dit in tegenstelling tot niveau 1 en 2. Je zou er ook voor kunnen kiezen om de leerlingen die het kunnen, zelf hoofdletters te laten gebruiken.

Bij het aanbieden van de medeklinkercombinaties is een volgorde van gemakkelijk naar moeilijk aangehouden.

- 1 Eerst worden de klankzuivere combinaties van drie medeklinkers vooraan aangeboden (bijvoorbeeld stroom). Dan volgen de woorden met sch(r)-, waarbij de sch- als geheel wordt ingeprent. Benadrukt wordt dat je altijd sch- schrijft als je sg- hoort. Hierna volgen de woorden met klankzuivere medeklinkercombinaties op het eind (bijvoorbeeld winst) en pas daarna de medeklinkercombinaties aan het eind waarbij een tussenklank gehoord wordt (bijvoorbeeld helpt).
- 2 De ng en nk worden door de leerlingen vaak als één klank opgevat. De sleutelwoorden ring en bank worden daarom als ondersteuning aangeboden.
- 3 Bij het aanleren van de letter f biedt de methode de leerlingen extra visuele en auditieve steunpunten. Deze letter wordt de fietspomp-letter genoemd en daarbij wordt een afbeelding van een fietspomp getoond.

De v krijgt ook een naam en een afbeelding met uitleg; de vliegende vogel-letter.

- 4 De letter s wordt geïntroduceerd als de ‘slang-letter’: de slang sist sssssssss. De letter z krijgt de naam: zaag-letter. In een afbeelding van een zaag zien de leerlingen dat de tanden een z vormen.

Tot slot wordt voor de v en de z nog de hulpregel gegeven, dat deze letters nooit aan het eind van een woord kunnen staan.

De leerlingen leren in de oriëntatiefase ook de betekenis van de gebruikte woorden. In de oefeningen en instructie wordt hieraan extra aandacht besteed. Je kunt de leerlingen de woorden in context laten gebruiken, bijvoorbeeld in een zin.

Optimaliseren

Het gaat hierbij om het verinnerlijken, verkorten, automatiseren en generaliseren van de elementaire spellinghandeling.

Bij het verinnerlijken leren de leerlingen om niet meer hardop auditief te analyseren, maar om dit fluisterend voor zichzelf of in het hoofd (dus niet hoorbaar) te doen.

Het verkorten wordt onder andere geoefend door middel van wisselrijtjes en rijm-oefeningen, waarbij de medeklinkercombinatie als één geheel gezien kan worden (analogie).

Automatiseren van de vaardigheid vindt plaats door een beperkt aantal woorden steeds weer opnieuw aan te bieden, zodat de leerlingen een goed auditief, visueel en schrijfmotorisch beeld van een woord in hun hoofden hebben ingeprent.

Aan het generaliseren wordt gewerkt door leerlingen zelf woorden te laten bedenken, woorden in zinsverband te laten gebruiken, of een verhaal af te laten maken.

Het is belangrijk om veel aandacht te besteden aan oefeningen die ervoor zorgen dat de leerlingen de geleerde vaardigheid in verschillende situaties kunnen toepassen. Hiermee bereid je de leerlingen erop voor dat ook buiten de spellinglessen aandacht aan de schrijfwijze van woorden wordt besteed.

Isoleren, discrimineren en integreren

Naast het oriënteren en optimaliseren wordt aandacht besteed aan het isoleren, discrimineren en integreren. Voor de toelichting op deze begrippen kun je hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding lezen.

Op niveau 3 wordt bij elke spellingcategorie eerst een beperkt aantal woorden met een bepaald kenmerk geïsoleerd aangeboden. Daarna volgt een aantal woorden die uitsluitend een ander kenmerk bevatten. Pas daarna worden woorden met deze twee kenmerken door elkaar heen aangeboden.

Voor de leerprincipes 'controleren' en 'motiveren' kun je verder lezen in de Algemene Inleiding.

3.3. Werkvormen

De handleiding

In deze handleiding vind je de instructies bij de oefeningen in het werkboek. De instructies bevatten onder andere: het bespreken van de betekenis van nieuwe woorden, een uitgebreide oriëntatie op een nieuw probleem, leiding geven aan auditieve oefeningen, het vooraf bespreken van de oefeningen uit het werkboek en het nabespreken van de gemaakte oefeningen.

Zowel de instructies als de auditieve oefeningen zijn in de methode *Spelling in de lift* erg belangrijk. Deze sluiten aan op de leerstof, of ze bereiden de volgende oefeningen in het werkboek voor.

Regelmatig worden dictees afgenomen, geanalyseerd en nabesproken. Naast woord-dictees worden op niveau 3 ook zinnendictees afgenomen om te kijken of de geleerde woorden in deze situaties ook goed geschreven worden.

Het werkboek

Het oefenen van nieuwe medeklinkercombinaties gaat in een min of meer vaste volgorde: eerst visuele discriminatie en inprentingsoefeningen, daarna volgen oefeningen in auditieve discriminatie en auditieve analyse, tot slot oefeningen met het invullen van hele woorden in zinnen of in een verhaaltje, en oefeningen met het invullen van letters in woorden.

Door woorden steeds opnieuw te laten schrijven, wordt het schrijfmotorische woordbeeld geautomatiseerd. Naast deze grafisch-fonologische informatie, wordt er ook aandacht besteed aan semantische en syntactische functies. Aan de hand van plaatjes of eenvoudige zinnen wordt duidelijk gemaakt wat de betekenis van de woorden is en op welke wijze deze gebruikt worden. In deze methode staat de instructie centraal, het werkboek is niet bedoeld als zelfstandig oefenmateriaal. Het is van belang dat je controleert of de leerlingen de bedoeling van de opdracht hebben begrepen.

De oefeningen zijn voorgestructureerd om (te veel) fouten in de nog niet behandelde spellingcategorieën te voorkomen. Ook het zelf schrijven van zinnetjes door de leerlingen komt aan bod. Hierdoor is er ruimte voor de creativiteit van de leerlingen gelaten. Want spelen met spelling en taal is leuk!

3.4 Aanwijzingen per bladzijde, algemeen

De doelenkaart

De doelenkaart (op de binnenkant van de kaft) geeft aan welke onderdelen de leerling in het werkboek gaat doen en kan op twee manieren ingezet worden:

- **Voorafgaand aan het oefenen.**
Bespreek samen met de leerling welke spellingcategorieën hij al beheerst en welke spellingcategorieën hij nog lastig vindt: kortom, met welke spellingcategorieën gaat de leerling de komende tijd oefenen.
- **Na afloop van het oefenen of na afloop van een dictee.**
Evalueer het oefenproces met de leerling. Bespreek na in hoeverre de leerling de spellingcategorieën nu beheerst.

Instructie

Tijdens de instructie worden de doelstelling, het te hanteren materiaal en de introductievorm vermeld.

Auditieve oefeningen

De instructie en de woorden die worden aangeboden zijn omschreven. Auditieve analyse-oefeningen kunnen het best visueel ondersteund worden. Dit kan bijvoorbeeld door middel van structuurstroken of structuurvakken.

Gezamenlijke oefeningen

Deze oefeningen kunnen samen met een groepje leerlingen gedaan worden.

dictee

Dictees

Deze dictees zijn in de handleiding te vinden onder respectievelijk paragraaf 4.1 en 4.2.

Betekenis van woorden

Het is belangrijk dat de leerlingen de betekenis van de behandelde woorden kennen. Controleer dit regelmatig door de leerlingen bijvoorbeeld zinnen met de woorden te laten maken.

Zinnen maken

De oefeningen waarbij leerlingen zelf zinnen moeten maken, zijn erg belangrijk. Let erop dat ze toepassen wat ze geleerd hebben. Behalve de behandelde woorden van niveau 3, moeten ook de woorden van niveau 1 en 2 goed geschreven worden. Leerlingen die daartoe in staat zijn, kunnen hoofdletters en leestekens gebruiken.

Creativiteit

Het is goed om de creativiteit van de leerlingen aan te moedigen. Bij de oefeningen is er lang niet altijd sprake van één correct antwoord; soms zijn er alternatieven. Reken het vooral niet fout als een leerling een ander woord invult dat wel in de oefening past. Als dit het geval is, geef de leerling dan een compliment voor zijn originaliteit. Speels omgaan met taal en spelling is leuk en moet zeker aangemoedigd worden!

3.5 Aanwijzingen per bladzijde, specifiek

1 Combinaties van drie of meer medeklinkers

Bladzijde 4

Instructie

Doel: De leerling oriënteert zich op combinaties van drie medeklinkers (spr- en str-) aan het begin van klankzuivere woorden.

Introductie: Noem de volgende woorden: struik, sproet, straf. Vraag de leerling wat de eerste drie letters van elk woord zijn en schrijf die op het bord. Trek samen de conclusie dat in woorden dus ook drie medeklinkers aan het begin kunnen staan en dat je altijd goed moet luisteren om erachter te komen welke dat zijn. Je kunt voor meer voorbeeldwoorden de woordenlijst bekijken.

Controleer steeds of de leerling de betekenis van de woorden kent.

Auditieve oefening

Wat is het spr- of str- woord?

spits – sprits
straf – staf
stip – strip
stoom – stroom
spuit – spruit
straat – staat
sproet – spoed
staal – straal

Bladzijde 7

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
De controledictees zijn opgenomen in paragraaf 4.1.

Bladzijde 8

Instructie

Doel: De leerling leert: 'Je hoort sg aan het begin van het woord, je schrijft sch.'

Introductie: Schrijf de volgende woorden op het bord: schuur, schrift, schaap. Laat de woorden oplezen. Vraag de leerling wat hij vooraan hoort en hoe je dat schrijft. Laat hem de sch in het woord onderstrepen.

Nadat alle drie de woorden aan bod gekomen zijn, wordt achter het rijtje sch- gezet en daarachter een tekening van het sleutelwoord schaap. Vraag vervolgens of de leerling nog meer woorden met sch- kent en laat hiervan de eenlettergrepige, klankzuivere woorden opschrijven. Wijs de leerling op de afbeelding van het schaap in het werkboek. Het sleutelwoord schaap is een geheugensteuntje.

Auditieve oefening

Bedenk een rijmwoord met sch-:

staal – vuur – wip – groen – zeef – aap – sik – kool – tuin – dop – kort

Bladzijde 9

Oefening 3

De oefeningen waarbij leerling zelf zinnen moet maken zijn erg belangrijk. Let goed op dat hij toepast wat hij al geleerd heeft.

Bladzijde 11

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 12

Instructie

Doel: De leerling oriënteert zich op combinaties van drie of meer medeklinkers achteraan bij klankzuivere woorden.

Introductie: Noem het woord: kerst.

Vraag welke drie letters aan het eind staan en laat die opschrijven. Zodra de goede letters zijn geschreven, kan het woord worden afgemaakt. Concludeer dat dus ook aan het eind van het woord meer dan twee medeklinkers achter elkaar kunnen staan. Je kunt verder oefenen met de woorden: dienst, schaatst.

Oefening 4

Het maken van zinnen is erg belangrijk.

Let goed op of de leerling toepast wat hij net geleerd heeft. Kijk ook of hij de woorden van niveau 1 en 2 wel juist schrijft. Bekijk ook of de leerling hoofdletters en leestekens gebruikt.

Auditieve oefening

Welk woord blijft over als je een klank weg laat?

kerst – t

kunst – n

films – s
dienst – s
zelfs – s
werkt – t
korst – s
schaatst – t

Bladzijde 15

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 16

Op deze bladzijde worden nieuwe combinaties van drie of meer medeklinkers aan het eind van het woord geïntroduceerd. Let erop of de leerling de betekenis van de woorden kent.

Bladzijde 17

Geef vooral veel aandacht aan oefening 2, waarbij het gaat om het toepassen van het geleerde in zinnen.

Bladzijde 18

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 19

Auditieve oefening
Welk woord rijmt op:

harkt – borst – minst – merkt – dunst – laatst – dorst – oogst

Bladzijde 20

Onderdeel 1 'Combinaties van drie of meer medeklinkers' wordt hier afgesloten met een einddictee.
De einddictees zijn opgenomen in paragraaf 4.2.

2 ng – nk

Bladzijde 22

Instructie

Doel: De leerling oriënteert zich op de ng, waarbij ring als sleutelwoord dient.

Introductie: Schrijf het woord 'ring' groot op en onderstreep de -ng. Wijs de leerling op het plaatje van de ring in het werkboek. Benadruk dat als hij ng aan het eind van een woord hoort, hij ng schrijft net als bij ring.

De ng is één klank die auditief niet uit elkaar gehaald kan worden. Het sleutelwoord ring is een geheugensteuntje.

Vraag de leerling of hij woorden met -ng kent. Die kunnen eventueel ook opgeschreven worden.

Auditieve oefening

Lees de woorden op. Laat de leerling de ogen sluiten en de vinger opsteken als hij een ring-woord hoort, een woord met ng op het eind:

aap – boer – gang – reus – pan – eng – zing – dier – ton – kaas – man –
wang – jong – fijn – kring – goud – zon – tong – straf – streng – kar – lang
– mat – ding

Bladzijde 24

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 25

Hier begint de introductie van de woorden met nk. Deze klank wordt als één geheel aangeboden en wordt niet uit elkaar gehaald.

Je kunt het sleutelwoord bank als geheugensteuntje aanbieden. Schrijf het woord op het bord, onderstreep de laatste twee letters en benadruk de uitspraak.

Auditieve oefening

Lees de woorden voor en laat de vinger opsteken bij een bank-woord, een woord met -nk:

boom – pink – kast – plank – denk – bak – wieg – dak – hoed – dank – vuur –
balk – stank – mak – krant – vink – vonk – wolk – van – dorp – slank – drink
– fiets – zak – zink

Bladzijde 27

Oefening 3

Let op de juiste vervoeging van het werkwoord. Dit vinden veel leerlingen lastig.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 28

Op deze bladzijde worden de woorden met ng of nk voor het eerst door elkaar aangeboden.

Blijf erop letten dat de leerling deze combinaties als één klank blijft opvatten. Verwijs waar het nodig is naar de sleutelwoorden ring en bank.

Auditieve oefening

Lees de woorden voor en laat de vinger opsteken als hij een woord met -ng hoort:

zon – jong – bank – pan – lang – drink – zing – min – pen – breng – wenk –
slank – wang – flink – ton – zingt – denkt – rent – schenkt – brengt – langs

Bladzijde 29

Oefening 2

Let op of de zinnen goed geformuleerd zijn en of met name de ng- en nk-woorden juist gespeld zijn. Beloon de creatieve oplossingen.

Auditieve oefening

Laat steeds het woord noemen dat niet rijmt:

wang – man – bang
dank – slank – stang
vonk – zon – bron
spin – min – pink
kan – vang – man
jong – tong – honk
ding – tin – ring
denk – wenk – streng
dan – bang – lang
flink – pink – zing

Voorals achter de ng-klank een t komt, kan verwarring met de combinatie nkt optreden. Laat in zo'n geval de woorden horen zonder t er achter, bijvoorbeeld: schenkt – zingt / schenk – zing.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 30

Onderdeel 2 'ng – nk' wordt hier afgesloten met een einddictee.
Dit dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

3 f - v

Bladzijde 32

Instructie

Doel: De leerling leert de klank en de schrijfwijze van de letter f.

Introductie: Op bladzijde 32 worden de woorden met f aan het begin van het woord geïntroduceerd.

De hoofdregel is: 'Je schrijft het woord zoals je het hoort.' Als steun kun je de leerling de afbeelding van een fietspomp laten zien, waarin een f staat geschreven. De f heet in deze methode ook wel de fietspompletter. Illustreer dit met behulp van een aantal woorden uit de woordenlijst.

Oefening 1

Het is belangrijk om te controleren of de leerling weet wat de woorden betekenen. Een mogelijkheid hiertoe is bijvoorbeeld om je hem met elk woord een zin te laten maken.

De leerling moet een duidelijke f laten horen bij het lezen van de woorden.

Auditieve oefening

Lees de woorden per regel langzaam op en laat bij elk woord met een f een vinger opsteken:

aap – boor – deur – fles – fruit – taart – noot – leuk
bel – huis – kleur – feest – lucht – dier – fris – tien
mond – keur – doek – film – heer – raap – reus – rond
kring – prins – dik – fiets – plint – loop – zing – warm
dun – zucht – kaart – flink – fel – druk – melk – plek
worm – bus – schaap – fee – leek – roos – knie – bal
boom – zee – sneeuw – fors – hek – toon – werk – wolk
mens – boos – stad – fijn – man – kaart – wind – bloem
trap – stal – slang – fout – tijd – lip – Frank – ring
kaas – paard – kar – feit – blij – goud – spijt – plaat

Bladzijde 33

Op deze bladzijde worden de woorden met een f aan het eind geïntroduceerd.

Bladzijde 34

De leerling leert dat er ook woorden bestaan waarin na de f nog één of meer letters komen, in bijvoorbeeld herfst.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 35

Instructie

Doel: De leerling leert de klank en de schrijfwijze van de letter v.

Introductie: Geef aan dat de leerling nu woorden met een v gaat leren. De hoofdregel is ook nu: 'Je schrijft het woord zoals je het hoort.' De afbeelding van een vliegende vogel met daarin een v is een geheugensteuntje want de letter v wordt de vliegende vogelletter genoemd. Illustreer dit met behulp van een aantal woorden uit de woordenlijst.

Je kunt wijzen op de stemloze f en de stemhebbende v. Bij het uitspreken van de v doen de stembanden mee, maar bij de f niet. Bij de v voel je dus trilling, wanneer je je hand onder je kin (mondbodem) houdt, maar bij de f niet.

Auditieve oefening

Noem telkens een woord met een f en een v (overdreven uitspreken) en vraag welk woord met een v begint. Schrijf die woorden op en laat er een zin mee maken. Je kunt hiervoor de woordenlijst gebruiken.

Bladzijde 37

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 38

Op deze bladzijde worden voor het eerst woorden met een f of een v door elkaar aangeboden.

Auditieve oefening

Bespreek dat als je goed luistert je kunt horen of je de fietspompletter of de vliegende vogelletter schrijft. Laat de vinger opsteken bij woorden met een f, de fietspompletter: vaas – fles – fris – vol.

Je kunt voor meer woorden de woordenlijst bekijken.

Oefening 3

Bij het maken van zinnen ontstaan wellicht originele exemplaren. Let op het aanmoedigen van de creativiteit!

Bladzijde 39

Op deze bladzijde wordt een hulpregel aangeboden die luidt: 'Achteraan een woord kan alleen een f staan, dus nooit een v.'

Auditieve oefening

Lees afwisselend woorden voor met een f voor- of achteraan en woorden met een v. Laat de leerling vertellen welke letter hij hoort. Je kunt hiervoor de woordenlijst gebruiken.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 41

Onderdeel 3 'f – v' wordt hier afgesloten met een einddictee.
Dit dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

4 s – z

Bladzijde 44

Instructie

Doel: De leerling leert de klank en de schrijfwijze van de letter s.

Introductie: Op deze bladzijde worden woorden met een s aangeleerd. De hoofdregel is: 'Je schrijft het woord zoals je het hoort.' De afbeelding van een slang in de vorm van een s is een geheugensteuntje want de letter s wordt de slangletter genoemd. Het sissen van een slang doet ook aan de s denken. Illustreer dit met behulp van een aantal woorden uit de woordenlijst.

Auditieve oefening

Vraag de leerling de ogen te sluiten en de vinger op te steken als hij een woord met de slangletter s hoort:

koe – soep – raam – som – leeg – piep – stuk – slang – leuk – kok – pet – boek – slap – slim – slot – bal – gek – stap – bloem – stem

Oefening 1

Laat bij het lezen van het verhaaltje de leerling goed letten op de scherpe s-klank.

Bladzijde 45

Oefening 2

Het is van belang om duidelijk te maken dat woorden verschillende betekenissen kunnen hebben. Oefeningen waarin zinnen worden gemaakt zijn belangrijk, zodat de leerling ziet dat spelling ook in spontane taal wordt toegepast. Zodra de leerling zinnen kan schrijven, kun je gaan letten op het gebruik van hoofdletters en punten.

Bladzijde 46

Auditieve oefening

Laat de leerling zoveel mogelijk woorden bedenken met: st-, sl- en spr-.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 47

Instructie

Doel: De leerling leert de klank en schrijfwijze van de letter z.

Introductie: Op deze bladzijde worden woorden met een z aangeleerd. De afbeelding van een zaag is een geheugensteuntje. De tanden van de zaag vormen steeds de letter z. Daarom wordt de letter z de zaagletter genoemd. Illustreer dit met behulp van een aantal woorden uit de woordenlijst. Eventueel kun je er ook nog op wijzen dat de s stemloos is en de z stemhebbend.

Auditieve oefening

Laat zelf woorden bedenken die met de zaagletter z beginnen. Schrijf een aantal op. Geef hierbij als hulpregel dat een z nooit aan het eind van een woord kan voorkomen.

Bladzijde 48

Oefening 1

Deze oefening is vooral bedoeld om woordbeelden in te oefenen.

Bladzijde 49

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 50

Auditieve oefening

De leerling geeft aan of hij de slangletter of de zaagletter hoort in de volgende woorden:

stuur – zweet – streng – strand – zwaar – zoon – zee – straf – straat – zorg – stok – stil – zuur – stem – zout – stoel – slot – zand – zin – zoek

Bladzijde 51

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 52

Auditieve oefening

Bied voorwerpen of afbeeldingen aan met een s of z. Laat de leerling de woorden uitspreken en bepalen of hij een s of z hoort:

som – zaag – zakmes – stoel – zes – zwembroek – spel – ster – stok – zwaan – zon – zeilboot

Bladzijde 53

De volgende hulpregel wordt aangeboden: 'Aan het eind van een woord kan nooit een z staan.'

Auditieve oefening

Laat bij de volgende woorden aangeven of de leerling een slangletter of zaagletter hoort en waar hij deze hoort:

zoek – peen – zus – mens
kaas – stap – spreek – zwemt
steen – zelf – muts – soms
zaag – slim – zee – zes

Onderdeel 4 's – z' wordt hier afgesloten met een einddictee.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

4 Dictees

4.1 Controledictees

Dictees bij 1 Combinaties van drie of meer medeklinkers

Controledictee na bladzijde 7

1. Aan deze struik groeien bessen.
2. Ik heb een sproet op mijn neus.
3. De hond loopt op straat.
4. Dat is lekkere stroop.
5. Ik lees graag een strip.
6. Waarom heb jij een strik om?
7. Ik spreek je niet tegen.
8. Lust jij deze sprits?
9. Ik kom straks even langs.
10. De stroom is uitgevallen.

Schrijf op:

struik
sproet
straat
stroop
strip
strik
spreek
sprits
straks
stroom

Controledictee na bladzijde 11

Schrijf de hele zin op:

1. Ik schrijf in mijn schrift.
2. Het schaap schrikt van het schot.
3. De schaar is scherp.
4. In die straat staat mijn school.
5. De schuur heeft een schuin dak.

Controledictee na bladzijde 15

1. Met kerst lag er sneeuw.
2. Deze toren is het hoogst.
3. Hij botst tegen mij aan.
4. Ik heb twee knikkers winst.
5. In mijn bord zit een barst.
6. Wie is het grootst?
7. De arts heeft een lange dienst.
8. Ik heb dorst.
9. Hij schaatst op de vijver.
10. Na de zomer komt de herfst.

Schrijf op:

kerst
hoogst
botst
winst
barst
grootst
dienst
dorst
schaatst
herfst

Controledictee na bladzijde 18

1. Welke films vind jij goed?	films
2. Die jongen werkt erg hard.	werkt
3. De boer melkt de koeien.	melkt
4. Geef mij de helft van je knikkers.	helft
5. Zij durft dat niet.	durft
6. Hij hurkt om de poes te kunnen aaien.	hurkt
7. De arts kwam toen ik ziek was.	arts
8. Zij merkt er niets van.	merkt
9. De omroeper was zijn tekst kwijt.	tekst
10. Mijn moeder koopt kaas op de markt.	markt

Schrijf op:

Dictees bij 2 ng – nk

Controledictee na bladzijde 24

1. Ik vind dat een eng verhaal.	eng
2. Hang je jas maar in de gang.	gang
3. Opa is niet zo jong meer.	jong
4. Zij heeft lang haar.	lang
5. We staan in een kring.	kring
6. Hij rolt de slang op.	slang
7. Mijn jas hangt aan de kapstok.	hangt
8. Hij loopt langs de weg.	langs
9. Ik spring heel hoog.	spring
10. De postbode brengt de brieven rond.	brengt

Schrijf op:

Controledictee na bladzijde 27

Schrijf de hele zin op:

1. Henk zit op de bank.
2. Hij denkt dat die drank stinkt.
3. Die plank viel op mijn pink.
4. Zij drinkt een glas melk.
5. Ank is heel slank.

Controledictee na bladzijde 29

1. Wat stinkt het hier!
2. Zij verloor haar ring.
3. Er klonk een luide schreeuw.
4. Kom je morgen even langs?
5. Hij nam een grote sprong.
6. Wat drinkt die jongen veel melk.
7. Je kleinste vinger heet pink.
8. Wie is er het langst?
9. We hebben een nieuwe bank.
10. Mijn zus hangt de was op.

Schrijf op:

stinkt
ring
klonk
langs
sprong
drinkt
pink
langst
bank
hangt

Dictees bij 3 f – v

Controledictee na bladzijde 34

1. Een fiets heeft twee wielen.
2. Geef mij die fles eens aan.
3. De klok slaat twaalf uur.
4. Na tien komt elf.
5. Na de zomer komt de herfst.
6. Zij schrijft met rechts.
7. Het blijft maar regenen.
8. Vond je dat een leuke film?
9. Hij werkte flink door.
10. Er sloeg een golf over het kleine bootje.

Schrijf op:

fiets
fles
twaalf
elf
herfst
schrijft
blijft
film
flink
golf

Controledictee na bladzijde 37

1. De dief viel op de vloer.
2. Twee en twee is vier.
3. Waarom vraag je dat?
4. De vogel vliegt.
5. Op zondag ben je vrij.
6. Toen sloeg de vlam in de pan.
7. Pas op, de verf is nog nat!
8. Houd het touw goed vast.
9. Waarom hangt de vlag uit?
10. Die noot klinkt vals.

Schrijf op:

vloer
vier
vraag
vliegt
vrij
vlam
verf
vast
vlag
vals

Controledictee na bladzijde 39

1. Ik vind de vakantie het fijnst.
2. De boer voert de varkens.
3. Geef mij nog een druif.
4. Het regent flink!
5. Vandaag ving ik niets.
6. De bedelaar vraagt om geld.
7. De fles is nog half vol.
8. Schrijf het maar in je schrift.
9. Ik heb een groen vest.
10. Mijn sokken zijn het vuilst.

Schrijf op:

fijnst
voert
druif
flink
ving
vraagt
half
schrift
vest
vuilst

Dictees bij 4 s – z

Controledictee na bladzijde 46

Schrijf de hele zin op:

1. De stoel is stuk.
2. De sint heeft een staf.
3. Er steekt een storm op.
4. Die sloot is maar smal.
5. De koe staat op stal.

Controledictee na bladzijde 49

Schrijf de hele zin op:

1. Zijn zoon is erg ziek.
2. Dat zal ik zelf wel zien.
3. Die zwaan is niet wit maar zwart.
4. Ik zoek een zaag

Controledictee na bladzijde 51

1. Zij is nooit ziek.
2. Iedereen zweeg.
3. Die aap is het slimst.
4. Zelfs de juf heeft graag vakantie.
5. Wie lust er een sprits?
6. De zoom is uit mijn rok.
7. Van die dieren is de beer het sterkst.
8. Naast ons huis staat een boom.
9. Wat is die tas zwaar!
10. Zij spaart voor een brommer.

Schrijf op:

zij
zweeg
slimst
zelfs
sprints
zoom
sterkst
naast
zwaar
spaart

4.2 Einddictees

Einddictee bij 1 Combinaties van drie of meer medeklinkers

(na bladzijde 20)

Schrijf op:

1. Het touw is strak gespannen.	strak
2. Hij fietst naar huis.	fietst
3. Ik eet boerenkool met worst.	worst
4. Streep dat woord maar door.	streep
5. Ik koop bloemen op de markt.	markt
6. De deur van de schuur staat open.	schuur
7. De schil van een appel is groen.	schil
8. Een ander woord voor dokter is arts.	arts
9. Ik krijg nooit straf.	straf
10. Ik krijg alweer het minst.	minst
11. Ons huis heeft een schuin dak.	schuin
12. Hij werkt tot diep in de nacht.	werkt
13. Jij bent altijd het laatst.	laatst
14. Ik sprak hem gisteren nog.	sprak
15. Dat merkt niemand.	merkt
16. Ik schaats op het ijs.	schaats
17. Ik snijd de korst van mijn brood.	korst
18. Ik draai de schroef goed vast.	schroef
19. Ik vind jou het liefst!	liefst
20. Sproet is een lieve hond.	sproet

Einddictee bij 2 ng – nk

(na bladzijde 30)

1. Er zit een stang op mijn fiets.	Schrijf op:
stang
2. Je hebt flink je best gedaan.	flink
3. Ik denk dat ik de wedstrijd win.	denk
4. Moeder koopt een stronk andijvie.	stronk
5. Dank je wel.	dank
6. Hij steekt zijn tong uit.	tong
7. Wat is dat voor ding?	ding
8. De viool heeft een mooie klank.	klank
9. De pap zit al lang in de pan.	lang
10. Ik ben niet bang.	bang
11. Onze juf is niet streng.	streng
12. Wat klinkt dat vals.	klinkt
13. De timmerman zaagt een plank.	plank
14. Je denkt niet goed na.	denkt
15. Hij springt van zijn fiets.	springt
16. Zij schenkt melk in het glas.	schenkt
17. Mijn wang is dik.	wang
18. Hij brengt mij even naar huis.	brengt
19. Wie schrijft er links?	links
20. Hij schreeuwt van angst.	angst

Einddictee bij 3 f – v

(na bladzijde 41)

1. Fijn, dat je nog even blijft.	Schrijf op:
fijn – blijft
2. Ga je te voet of met de fiets?	voet – fiets
3. Ik geef een feest.	geef – feest
4. Een duif vliegt heel ver.	duif – vliegt
5. Die brief staat vol mooie woorden.	brief – vol
6. Vier is de helft van acht.	vier – helft
7. Zij speelt vaak op de fluit.	vaak – fluit
8. Die vis is nog heel vers.	vis – vers
9. De juf is vroeg op school.	juf – vroeg
10. Vraag toch niet zo veel!	vraag – veel

Einddictee bij 4 s – z

(na bladzijde 53)

1. Ik kom straks.	straks
2. Wie zorgt er voor de koffie?	zorgt
3. Doe jij het zelf even?	zelf
4. Heb jij geen spijt?	spijt
5. Ik krijg nooit straf.	straf
6. Zij is erg ziek geweest.	ziek
7. De auto stopt voor de deur.	stopt
8. Dat zal ik doen.	zal
9. Twee keer drie is zes.	zes
10. Ik eet soep uit een soepkop.	soep
11. Wat zoekt hij?	zoekt
12. Citroenen zijn zuur.	zuur
13. Zij koopt een zak drop.	zak
14. Zij speelt met de bal.	speelt
15. Wit is niet zwart.	zwart
16. Het schip vaart op zee.	zee
17. Een beer is sterk.	sterk
18. Wie zegt dat ?	zegt
19. Hij loopt op de stoep.	stoep
20. Met wie spreek ik?	spreek

Schrijf op:

5 Woordenlijsten

Woordenlijst 1 Combinaties van drie of meer medeklinkers

drie medeklinkers vooraan

sch-	schip	schrijft	spreek	strijk
schaal	schoen	schrik	spreekt	strijkt
schaap	schok	schrikt	sprits	strik
schaar	school	schroef	sproet	strip
schaats	schoon	schrok	spruit	stroom
schat	schoot	schuil		stroop
scheef	schop	schuilt	str-	strop
schelp	schort	schuim	straat	struik
schep	schot	schuin	straf	
scherm	schots	schuur	strak	
scherp	schreef		straks	
schiet	schrift	spr-	streek	
schil	schrijf	sprak	streep	

drie medeklinkers achteraan

barst	grootst	kortst	schaatst
borst	helft	kunst	tekst
botst	helpt	laagst	wenst
danst	helpt	liefst	werkt
dienst	herfst	markt	winst
dorst	hoogst	melkt	worst
dunst	hurkt	merkt	
durft	kerst	minst	
fietst	komst	morst	
	korst	oogst	

Woordenlijst 2 ng – nk

ng	kring	tong	dronk	schonk
bang	lang	wang	flink	slank
breng	ring		klank	stank
ding	slang	nk	klink	stink
eng	spring	bank	klonk	stonk
gang	sprong	dank	link	stronk
hang	stang	denk	pink	vink
hing	streng	drank	plank	
jong	tang	drink	schenk	

nk + medeklinker(s)

dankt	klinkt
denkt	links
drinkt	schenkt
inkt	stinkt

ng + medeklinker(s)

angst	hangt	springt
bangst	jongst	strengst
brengt	langs	
engst	langst	

Woordenlijst 3 f – v

f aan het begin

fee
feest
fel
fiets
fietst
fijn
film
filmt
fit
fles
flink
flood
fluit
fors
friet
fris
fruit

f aan het eind

af
bleef
blijf
boef
bof
braaf
brief
dief
dof
doof
draf
dreef
druif
drijf
duif
durf
elf
erf
gaf
geef
golf
graaf
grof
half
hoef
hof
juf
kalf
leef
lief
lijf
lof
neef
of

proef
scheef
schreef
schroef
schrijf
schuif
slurf
staf
stijf
stof
straf
twaalf
wolf

f + medeklinker(s) aan het eind

blaft	helft	schrijft
blijft	herfst	schroeft
boft	hoeft	schuift
drijft	leeft	stift
durft	liefst	stoft
geeft	lift	straft
graaft	proeft	
heeft	schrift	

v aan het begin

vaag	veegt	ving	voel	vraagt
vaak	veel	vink	voelt	vrij
vaar	vel	vis	voer	vroeg
vaart	vent	vist	voert	vuil
vaas	ver	vlag	voet	vuilst
vak	verf	vlak	vol	vuist
val	verft	vlam	volg	vul
vals	vers	vlees	volgt	vult
valt	verst	vlek	volk	vuur
van	vest	vlieg	vonk	
vang	vet	vliegt	vork	
vangt	viel	vloer	vorm	
vast	vier	vloog	vormt	
vat	viert	vloot	vorst	
vee	vies	vlot	vos	
veeg	vijf	vlug	vraag	

Woordenlijst 4 s – z

s aan het begin

sint	sluit	speelt	stam	stof
slaap	slurf	spel	stank	stoft
slaapt	smaak	spijt	stapt	stok
slaat	smaakt	spin	start	stomp
slag	smal	spint	steek	stompt
slak	smalst	spons	steekt	stop
slang	snel	sport	steel	stopt
slank	snelst	spot	steelt	storm
slap	snoep	sprak	steen	straat
slee	snoot	spreek	stem	straf
sliep	snuit	spreekt	ster	strak
slik	soep	sprong	sterk	straks
slikt	sok	staal	sterkst	streng
slim	som	staart	stier	strengst
slimst	soms	staat	stijf	stuk
sloeg	spaar	staf	stil	stuur
sloot	spaart	stak	stoel	stuurt
slot	speel	stal	stoep	

s aan het eind

als	glans	kras	plas	vals
arts	glas	kruis	plus	vers
baas	gras	kus	poes	vies
bes	grens	laars	poets	vis
bloes	grijs	langs	pols	vlees
boos	haas	lees	poos	vos
bos	hals	les	prijs	wals
broers	heks	links	prins	was
buis	heus	los	reus	wens
bus	huis	luis	rits	wijs
dans	iets	lus	roos	
das	ijs	mens	rots	
doos	is	mes	rups	
dwaas	jas	mis	schaats	
dwars	kaars	muis	schots	
eens	kaas	mus	soms	
fiets	kans	muts	spits	
films	kers	neus	spons	
fles	keus	nies	sprits	
fors	kies	niets	straks	
fris	klas	ons	tas	
gans	kluis	paars	toets	
gas	klus	pas	trots	
gips	krans	plaats	vaas	

s + medeklinker(s) aan het eind

angst	gesp	kwast	oost	vast
barst	grootst	laagst	past	verst
beest	haast	laatst	post	vest
best	herfst	langst	rasp	vorst
blaast	hoest	last	rest	vuilst
borst	hoogst	leest	rijst	vuist
botst	jongst	liefst	roest	wast
danst	juist	lijst	rust	wenst
dienst	kast	lust	schaatst	wesp
dikst	kiest	mast	slimst	west
dorst	kist	meest	smalst	wijst
dunst	komst	mest	snelst	winst
feest	korst	mist	sterkst	woest
fietst	kortst	naast	strengst	worst
fijnst	kunst	nest	tekst	
gast	kust	oogst	test	

z aan het begin

zaag	zeep	zijn	zoet	zwak
zaak	zeg	zin	zon	zwart
zaal	zegt	zing	zong	zweeg
zag	zelf	zingt	zoom	zweet
zak	zelfs	zink	zoon	zwem
zal	zes	zinkt	zorg	zwijg
zalf	zet	zit	zorgt	zwijgt
zalm	zie	zoek	zus	zwom
zat	ziek	zoekt	zuur	
zee	ziet	zoen	zwaan	
zeef	zij	zoent	zwaar	

Spelling in de lift werd ontwikkeld met medewerking van het Centrum Educatieve Dienstverlening/ Pedologisch Instituut te Rotterdam: Marijke Crezee, Marijke Erades, Mary Gerritse, Maartje Greevenbosch, Betty Jansen, Carolien Pol, Janine Terwindt.

ISBN 978 90 06 95487 6
Versie 1.1
© Uitgeverij Zwijsen B.V.
Postbus 805
5000 AV Tilburg
info@zwijsen.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen. De uitgever behoudt zich daarnaast uitdrukkelijk haar rechten voor in het kader van tekst- en datamining, AI-training en soortgelijke technologieën.

Redactie:
Puck Senders
Projectteam ThiemeMeulenhoff

Vormgeving en opmaak:
Podivium, Haarlem

Illustraties:
Marijn v/d Wateren, Podivium

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men daarvoor de wettelijke vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers, knipselkranten en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (www.stichting-pro.nl). De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

HANDLEIDING

Niveau 3

combinaties van drie
of meer medeklinkers
ng – nk
f – v
s – z

9 789006 954876